

גליין כ"ה | פרשת עקב | תשפ"ו

פנינים ואמרים נפלאים מאוצרות וכתבי תורתו
של מורינו הגה"ח רבי שמעון הירשלער זצ"ל

משמעון

שה לבית

פנינים וחידושים
על סדר הפרשה

דבר בעתו

פנינים וביאורים
בעניני דיומא

'כי אם ליראה'

בוחה של פשטות לעזר יראת שמים

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם
ליראה את ה' אלקיך וגו' (י. יב.)

הקשו חז"ל במסכת ברכות (לג. ב) אטו יראת שמים
מילתא זוטרתא היא, ותרצו אין לגבי משה מילתא
זוטרתא היא. דאמר רב חנינא משל לאדם שמבקשים
ממנו כל גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן, קטן ואין
לו דומה עליו ככלי גדול עד כאן לשונו.

והדקדוק מפורסם, שהרי משה רבינו אמר כן לכל
ישראל "מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה", ואם
כן מה בכך שאצלו היא מילתא זוטרתא.

ונראה לבאר על פי משל, הנה כששומעים דרשה
מאדם גדול ותלמיד חכם מפורסם, באמצע דבריו הוא
מזכיר את הקושיא "הידועה" של ה'קצות החושן',
ואת הסברא "המפורסמת" של ה'נתיבות המשפט',
ואחר כך הוא מפלפל בדברי הפני יהושע "הידועים".
ובכל פעם הוא מתבטא שזהו ענין ידוע, אף שאצל
המון שומעיו הוא דבר חדש ממש. מכל מקום כיוון
שאצל הדורש הם דברים ידועים ופשוטים מחמת
רוב הרגלו בהם, לכן הוא מדבר בלשון כזו. ובאמת
דבר זה בעצמו יש בכוחו לעורר אצל השומעים
קנאת סופרים שתרבה חכמה, בראותם את גודל
בקיאותו של התלמיד חכם הגדול.

כמו כן יש לומר בענייננו, כי אצל משה רבינו עליו
השלום היה ענין יראת שמים פשוט כל כך, עד שבלי
מתכוון הלבטא ואמר "כי אם ליראה". ואף שאצל
בני ישראל אין זה דבר קל, אמנם הלשון הזו בעצמה
גרמה להתעוררות רבה בישראל ליראה את השם
הנכבד והנורא. בראותם את גודל פשטות הענין הזה
אצל משה רבינו שאומר מה ה' אלקיך שואל מעמך
כי אם ליראה.

וזוהו מה שאמרו בגמרא 'אין לגבי משה מילתא
זוטרתא היא'. וכי תימא הלא משה דיבר אל בני
ישראל שהם אינם במדרגה כזו, התירוץ על זה הוא
דאין הכי נמי, אבל עצם אמירתו בפשטות שכזו,
היא גופה גרמה לכל ישראל התעוררות רבה ליראת
שמים אמיתית.

וזוהו מה שמבטיח לנו השי"ת בפסוק הזה, שאם נרצה לילך
בדרך ה' ולשמור מצוותיו, אז המדות והכוחות שבכל אחד ואחד
לא יהיו ח"ו בבחינת עקר שאינו מוליד דהיינו שאינו יכול להוציא
את סגולותיו מן הכח אל הפועל, אלא בדרך שאדם רוצה לילך
מוליכים אותו (מכות י) ותזכו להתעלות, וזה 'לא יהיה בר עקר',
דהיינו שהפנימיות שלך לא תהיה בבחינת עקר ועקרה, רק תזכה
להוציא כוחותיך מכח אל הפועל.

עוד י"ל ברמז הכתוב הזה, דהנה כל איש ישראל יש לו כוחות
וכשרונות מיוחדים וגם תכלית מיוחדת שלו, מה שאין חבירו
יכול להשיג, כמו שכתב הר"ם מגור (-מובא בשפת אמת פר' קרח) על
המשנה (אבות פ"א מ"ד) אם אין אני לי מי לי, שאף אחד איננו יכול
להשלים את מה שאני יכול לעשות, ומה שמוטל עלי לעשות.
וזוהו לא יהיה "בר" דייקא עקר, שכל אחד ואחד יוציא את כוחותיו
שניתנו לו משמים למען התכלית הנרצח לו.

רמז לאבילות וזיטאמין של ברזל

ארץ אשר אבניה ברזל ומקוריה תחצב נחשת. ואכלת ושבעת
וברכת וגו' (ח. ט. י.)

אמר לי הג"ר יעקב סניידערס [זצ"ל] אבד"ק באזעל, אשר
לכאורה סיפא דקרא אינה הולמת את הרישא, דאין שייך לאכול
ולשבוע מברזל ונחושת, והו"ל להסמין הפסוק ואכלת ושבעת אל
הפסוק הקודם שבו כתוב ארץ חטה ושעורה וגו' ארץ זית שמן
וגו'.

ואמר בדרך צחות, דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, כידוע
שהרופאים אומרים שמאכלים שיש בהם כמות גדולה של
'זיטאמין' של ברזל הם בריאים מאוד לגוף האדם, וזה מרומז
בקרא, אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת, ועי"ז מה שגדל
בארץ ההיא משיבוע ומבריא, ועי"ז אמר הכתוב ואכלת ושבעת וגו'.

שייכות ק' ברכות ליראת ה'

מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה (י. יב.)

איתא בגמ' (מנחות מג.) תניא היה ר"מ אומר חייב אדם לברך
מאה ברכות בכל יום שנאמר מה ה' אלקיך שואל מעמך, אל תיקרי
מה אלא מאה, ולכאורה יש להבין מה שייכות הפסוק לדרשה זו.

ושמעתי מהגאב"ד דגייטסהעד, לתרץ על פי דברי הרמב"ם
בהלכות ברכות (פ"א ה"ג), שע"י הברכות מגיע האדם לזכור את
הבורא תמיד, וממילא עי"ז יבא ליראה את ה', ושפיר שייך ענין
המאה ברכות לפסוק של מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה,
שממנו למדו רבי מאיר.

הברית והחסד כשכר על אהבת המצוות הקלות

והיה עקב תשמעון וגו' ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת
החסד אשר נשבע לאבותיך (ז. יב.)

פירש"י, והיה עקב תשמעון, אם המצוות הקלות שאדם דש
בעקביו תשמעון. ושמר ה' וגו', ישמור לך הבטחתו.

ויש לבאר ענין מדה כנגד מדה, שע"י שהאדם מדקדק במצוות
קלות הוא זוכה לברית ולחסד, כי אדם המדקדק במצוות קלות,
בזה הוא מראה אהבה גדולה, שעל כל תג ותג מתורת אלקיו הוא
מדקדק, אז ממילא הוא זוכה להכרת בברית ה', כי ברית הוא
כריתת ידידות מופלגת בין שני אוהבים, וגם זוכה לחסד שגם זה
הוא בחינת הפלגת הטוב, ודו"ק.

זהירות מ'דש בעקביו' – 'טרעטן אויף מענטשן' בדרך לקיים מצוה גדולה

שם. ופירש"י מצות קלות שאדם דש בעקביו. ובדעת זקנים
מבעלי התוס' הקשו, שאין לך מצוה שבני ישראל דשים עליה
בעקביהם, עי"ש.

ושמעתי מגיסי הרה"ג ר' משה חיים בראנדסארפער [ז"ל]
ביאור בשם ת"ח אחד, דפעמים שאדם רוצה לעשות מצוה גדולה,
ועי"ז הוא דש על מצות קלות שאינו משגיח בהן, והוא מוותר
עליהם כדי להגיע אל המצוה היותר גדולה, ודפח"ח.

ולענ"ד יש לומר בדרך רמז, שיש שאדם עושה מצוה, אבל עי"ז
הוא פוגע בכבוד שאר בני אדם ודורס עליהם, וזה הרמז "מצוות
שאדם דש בעקביו", שעושים מצוות אבל בשעת מעשה "אדם"
דש בעקביו, הוא דורס בני אדם [ער טרעטן אויף מענטשן]. והבן.
עוד אפשר לומר, דקאי על מצוות כאלה, שבשעה שרצים
לעשות המצוה דורסין על גבי שאר בני אדם, כגון נשיקת ספר
תורה וכדו'. והנזהר שלא יהיו מצוות שאדם דש בעקביו כפי כל
הפירושים, זיכה לכל הברכות האמורות.

ברכה מיוחדת שיוכל להוציא את כשרונותיו מן הכח אל הפועל

לא יהיה בר עקר וגו' (י. יד.).

כתב הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ה ה"ב) דכל אדם יכול להיות
כמשה רבינו אם ירצה, דהיינו שיש בכח כל אדם לעלות מעלה
מעלה ורק השאור שבעיסה מעכב, אבל בכח יש לכל אדם לעלות
בסולם העולה בית אל.

מפי השמועה

פנינים נפלאים שנשמעו
מפי סופרים וזכירים

בפתח תקוה, שאמר על ענין "בין הזמנים" קודם חודש אלול, שלכאורה אין נתקן בימים
אלו, הרי אין זו הכנה המתאימה לפני חודש אלול.

והשיב ע"פ עובדא, שפעם בא יהודי אל צדיק אחד, ובקשתו שהריב יתפלל על גוי
אחד חולה מסוכן שתהיה לו רפואה שלימה. שאל אותו הצדיק, למה אתה מבקש עליו
רמימים. והשיב החסיד, הגוי הזה חייב לי הרבה כסף, והוא צריך להיות בריא כדי שישלם
את חובותיו.

כמו כן, בחודש אלול חייב הגוף להשתעבד לעבודת ה', וצריך לשלם הרבה חובות
שהאדם חייב לנשמתו, ולזה צריך להכין עוד קודם חודש אלול שיהיה לו גוף בריא, אולם
א"כ ההבדל בימים אלו היא צורך גבוה למען ימי אלול והימים הקדושים שלאחריהם.
ודפח"ח.

'בין הזמנים' – דארף מען לערנען אן א שיעור

סיפר לי חותני הגה"צ רבי אברהם שמואל ראנד זצ"ל כ"י מתיבתא לונדון, כי פעם
כאשר היה לפני המלחמה בבעלזא, פנה הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל לאחד מהתלמידים
שבאו להסתופף בצילו בימי מועד ושאל אותו מה הוא לומד. השיב הלה כי עכשיו הוא
בין הזמנים ואין שיעור. נענה מרן זצ"ל באמרו בזה הלשון: דורך' זמן לערנען מען תורה
מיט א שיעור, אבער בין הזמנים דארף מען לערנען אן א שיעור...!

הטעם שבין הזמנים קודם חודש אלול

סיפר לי הג"ר בן ציון בלוי [ז"ל] ששמע מהג"ר יעקב ניימן ראש ישיבת "אור ישראל"

"שפתי ישנים דובבות" – קריאה של חיבה

אנו פונים בבקשה אישית לכל מי שזכה להכיר את המחבר ז"ל ויש באמתחתו זכרונות ועובדות ממסכת חייו, וכן למי ששמע מפי
סיפורים ופנינים מכלי ראשון או שברשותו הקלטות מדבריו – אנא העבירו אלינו את החומרים היקרים הללו, למען נוכל להעלותם
על הכתב ולזכות בהם את הרבים. נא לשלוח לכתובת המייל: s3004070650@gmail.com, המערכת

שִׁמְעַ פִּי

פרקי אבות – פרק ה'

עבודת ההתחדשות וההתמודדות עם תאוות הכבוד

בן ששים לזקנה (אבות פ"ה מ"א)

שינו בגמרא (מועד קטן כח.) אמר רבה מחמשים ועד ששים שנה זו היא מיתת כרת. וסוף כי הוה בר שיתין עבד להו יומא טבא לרבנן אמר נפקי לי מכרת. ולכאורה יש להבין מה הענין בזה שבגיל ששים שנה יוצא האדם מכלל כרת.

ויש לומר הביאור בדרך רמז על פי מאמר חז"ל בגמרא (ברכות נז.) שינה אחד משישים למיתה. ויתכן שאחר ששים שנה של שינה שכל כך הרבה שנים עברו על האדם בתודימת הזמן בלי דעת יש כאן ענין של מיתה, ואחר כך זה כבר בחינת בן ששים לזקנה ויצא מכלל כרת.

ועבודת האדם בהגיעו לזמן הזה היא בבחינת ברוך ה' יום יום (תהלים סח, כ) דבר יום ביומו, כי מילת יום עם האותיות והכולל עולה בגימטריא ששים. יזכיר האדם עצמו בעת

עמדו בבוקר מודה אני לפניך שהחזרת בי נשמותי בחמלה רבה אמונתך, שזה גופא האמונה שלי ובזה אני מתחזק שיש לי היום יום שלם לחיות בעבודתך בתורה ותפלה במצוות ה' ובכל מיני מעשים טובים.

ובזה יכול האדם להתחזק תמיד עד יומו האחרון על אדמות שהרי כל יום של חיים הוא בריה בפני עצמה, והקדוש ברוך הוא מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית (ברכת יצר בשחרית) כאילו נברא היום בריה חדשה יש מאין, כמו שכתב הרשב"א (מוכא במשנה ברורה סימן ד' סעיף קטן א') בטעם נטילת ידיים בשחרית שבכל בוקר נעשה האדם בריה חדשה אשר ניתנת לו הזדמנות חדשה להתחדש ולפאר ליצורו וזה חיזוק גדול לכל אחד.

וכן יש לרמוז במה שאמר חז"ל בגמרא (חולין צח.) כל האיסורים בטלים בששים, על פי הידוע דבימים שהגיע האדם לזקנה בטלו הטוהנות וחשכו הרואות ויקום לקול הצפור ושאר ענייני חולשת הגוף הנזכרים שם (ככתוב בקהלת יב, ג-ה ובגמרא שבת קנב. ע"ן שם), ורוב כוחות ותאוות הגוף נחלשים ושוב אין להם שליטה עליו כל כך.

גשמי ברכה

שמעון טובות
מנדיל ומאורי ישראל

הרה"ק רבי אהרן [המהר"א] מבעלזא זצ"ל

כ"א מנ"א תש"ז

חיים את מה שהגביר מרן זי"ע אודות הפסק של השעטנז הנ"ל.

וסיפר הנ"ל שבשמעו את תגובת מרן זי"ע הרים רבו הקדוש 'הפח' חיים את שתי ידיו בתנועה מיוחדת, ואמר: **אזא פסק קען נאר געבן בעלזער רב, שכל מעשיו הם כולם לשם שמים! מיר קענען נאר פסק'ן ווי אין די הלכה שטייט!!**

בחינת יוסף הצדיק – האסיפה ההיסטורית בווארשא

סיפר לי הרה"ג ר' אלימלך רומפלער ז"ל, ששמע מרבו 'הטארניפאלער רב', שכשהיתה אסיפת הרבנים בעיר 'ווארשא' שלח הרה"ק מבעלזא שני רבנים בתור באי כוחו, הרב דטארניפאל והרב דפרובינזא. אבל החפץ חיים ססידר את האסיפה ביקש להזמין את הרה"ק מבעלזא שיבוא בעצמו כדי לחזק את הענין.

והנה בווארשא לא היו בעלזער חסידים כלל, רק היה רב אחד, **רבי שמשון שטוקהאמער**, שהיתה לו שייכות לבעלזא, והוא ביקש למנוע את מרן זי"ע מלבוא לווארשא, מכיון שווארשא היא מבצר של חסידיו גור, חושש על כבודו של מרן מבעלזא.

אבל הטארניפאלער רב אמר: **עלי ועל צווארי, הרבי מבעלזא הוא בבחינת יוסף הצדיק שנאמר בו 'בנות צעדה עלי שור', והוא ימצא חן בעיני כל רואיו!**

וכדבריו כן היה, שלא רק בה'סטאנציא' היו אלפים מישראל שבאו לקבל פני קדשו, אלא בכל המשך הדרך עד מקום האכסניא היו אלפים ורובות יהודים שבאו לשחר פניו הק', וזכה לכבודו של עולם.

חביבות והערצה הדדית – מרן זי"ע ומרן החפץ חיים

וסיפר לי החסיד הישיש **רבי חיים נטע כץ** ז"ל מפה לונדון, שהוא היה יחד עם מרן מהר"א בווארשא, וראה כשפגש מרן את החפץ חיים, חיבק אותו החפץ חיים בחביבות יתירה, ואמר לו מרן שמחמת חלישותו הוא מוכרח לילך להינפש מעט בבית האכסניא. והלך לבית האכסניא והחפץ חיים הלך אחריו ללוותו, ומכיון שהעולם ראו שהח"ח הולך אחריו, באו ג"כ אחריו ציבור גדול לאלפים.

חרדת הקדוש בכל מילי דמיכל

שמעתי בשם הדר"ר **ראשטילד** מבית החולים 'שערי צדק' בירושלים, שהוא היה מטפל בהרה"ק מבעלזא לרפואתו ממחלת הקיבה שהיתה לו, והוא היה נותן לו 'כדורים' לרפואה, וכידוע שהרה"ק לא היה מכניס את הכדורים לפיו, אלא היה מניחם מן הצד או שהיה נותן למשמשי ללוקחם במקומו.

ופעם הרה"ק הרופא הנ"ל, מדוע אין הרב לוקח את הכדורים לרפואתו, ועלה בדעתו שלשה טעמים בדבר: א' משום חשש טב, שלא והפך של תרומ"מ מאותם עשבי הרפואה, ב' משום חמץ שעבר עליו הפסח, ג' משום חשש גזל, דחושש אולי לוקחים עשבים בלי רשות בעלים.

"פסק בזה יכול לתת רק הרבי מבעלזא"

שמעתי* סיפור בלתי ידוע ומפורסם לרבים, ואספרה בדיוק כפי עדותו של אחד מגדולי וחשובי היושבים בבעלזא הרה"ח ר' ישראל קלוגהויפט ז"ל, המכונה בשם 'ר' ישראל היבניבער' על שם מוצאו מעיר 'היבניב' שבגאליציה, שבידו איתרחיש העובדא. וגופא דעובדא הכי הוי:

אחד מתפקידיו של ר' ישראל היבניבער אצל מרן מהר"א זי"ע היה להכניס אליו ספרים חדשים שנשלחו לבעלזא. והיה כי אחרי שנפגשו מרן מהר"א זי"ע ומרן 'החפץ חיים' זצ"ל באסיפה המפורסמת בעיר ווארשא, שלח החפץ חיים לבעלזא את ספרו 'מחנה ישראל' שהוא ספר שחיבר על הלכות והנהגות השייכות לאנשי הצבא כל ימי היותם בצבא, וביקש מרן זי"ע מ' ישראל שיפתח את הספר ויהא נקרא לפניו. וימצא כתוב שאלה לגבי אנשי הצבא שמוכרחים ללבוש מדי צבא מיוחדים, ואינם רשאים ללבוש בגדים אחרים או אפילו לייצר בגדים לעצמם כדוגמת המדים הרשמיים, והורה החפץ חיים פסק הלכה, וכתב שם (בפרק כ"ה אות ח') בזה"ל: **ודע עוד, כי על כל מלבוש של שעטנז הוא איסור בפני עצמו, לכן אם אין לו שום עצה לתקן כל בגדיו בשלמותו שלא ימצא בהן שעטנז, עכ"ל יראה להמעיט את רשאים ללבוש מה שיוכל, ויתקן עכ"פ איזה בגד שיוכל, גם יראה בכל כוחותיו להמעיט זמן לבישתו בהן, וטוב יותר לילך כל היום בגדיו הראש מליך כבוע של שעטנז, וכ"ש לענין שאר בגדים, אם לא בעת שהוא צריך ללבשן מצד דינא דמלכותא, וכל הזהיר בעולם הזה שלא ללבוש שעטנז, יזכה ללבוש לעתיד לבא בגדי ישע ומעיל צדקה.** עכ"ל הזהב.

קרא ר' ישראל לפני מרן מהר"א זי"ע את הדברים האלה, ומיד הרים מרן זי"ע את ידיו הקדושים ואמר: **נעני! שעטנז איז טאקע א לאו אין די תורה, אבער א יוד וואס גייט ארום מיט א בלויזען קאמ איז ערל צו קומען צי עובר זיין אויף כל התורה כולה!** ונשגבים הדברים.

ומעניין הדברים שבצד השני של הסיפור, וזה שמעתי מכלי שני [מהרה"ג ר' עקיבא אשר פדווא שליט"א] ששמע כן מפי הרה"ג ר' **אברהם קעניג** ז"ל – רבה של מונטווידאו, הוא היה לילי לורישטוב בגאליציה במשפחה של חסיד בעלזא. וסיפר שבצעירותו היה נחשב לעילוי, עד כדי כך שכינו אותו בישיבות שלמד 'דעם לוביטשער עילוי'. בהיותו בחור, וכמזמנה שאמר בגיל 16 או 17, בא אל עירו הגאון **רבי מאיר שפירא** זצ"ל וביקש מהוריו שישלחו אותו ללמוד בישיבתו, כי כך היה דרכו לחפש בחורים מצוינים שילמדו אצלו. הוא למד שם כשנתיים ימים בישיבת חכמי לובלין, וזכה לקירבה יתירה אצל ראש הישיבה הגר"מ שפירא. אחרי כן עבר ללמוד אצל מרן החפץ חיים בראדין, ובעת לימודו שם סיפרו לו (יתכן משום שמצד משפחתו היה חסיד בעלזא) שרבו החפץ חיים שלח את ספרו 'מחנה ישראל' אל האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא זי"ע, והגיע איך שהוא לאוזני החפץ

א. מהרה"ג ר' עקיבא אשר פדווא שליט"א. ששמע את הסיפור מפי רבי שרגא פייוויל קלוגהויפט ע"ה מחיפה. המכונה בקרב חסידיו בעלזא בשם 'פייוויל היבניבער' על שם מוצאו מעיר 'היבניב' שבגאליציה. מה שסיפר לו אביו רבי ישראל המכונה 'ישראל היבניבער'.